

Фролов Дмитро К.

Аспірант кафедри міжнародного менеджменту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
проспект Перемоги, 54/1, Київ, Україна
e-mail: annafrolova@i.ua
ORCID: 0000-0003-4500-1616

ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ КРАУДФАНДІНГУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Frolov Dmytro

PhD student, Department of International Management,
SHEI «Vadym Hetman Kyiv National Economic University»
Peremohy avenue, 54/1, Kyiv, Ukraine
e-mail: annafrolova@i.ua
ORCID: 0000-0003-4500-1616

INSTITUTIONALIZATION OF CROWDUNDING IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Анотація. Обмеженість фінансових можливостей в умовах тривалого кризового стану в економіці обумовлює необхідність використання додаткових джерел і фінансових механізмів для реалізації інноваційних проектів. У сучасному світі глобальним феноменом у вирішенні питань фінансового забезпечення проектів розвитку став краудфандінг. Але в Україні такий механізм міжнародного фінансування інноваційних ідей не отримав належного розповсюдження і використання. Тому встановлення чинників, які гальмують використання потенціалу краудтехнологій для активізації інноваційної діяльності в Україні, є актуальною проблемою економічної науки та суспільної практики. У зв'язку зі стрімким поширенням краудфандінгу зарубіжними і вітчизняними вченими досліджуються різні аспекти цього явища з метою встановлення його наукової суті, тенденцій розвитку, факторів впливу, особливостей поведінки інвесторів проектів, класифікації видів краудфандінгу тощо. Незважаючи на наявні наукові напрацювання питання його інституціалізації залишаються не достатньо вивченими і розвиненими, що перешкоджає усвідомленню його суті, формуванню потенціалу для використання та розповсюдження в Україні. Тому метою статті є визначення інститутів краудфандінгу, які потребують становлення в Україні для використання потенціалу краудтехнологій в активізації інноваційної діяльності, та окреслення першочергових заходів для ефективного функціонування створюваних інститутів. У статті проаналізовано стан розвитку краудтехнологій у світі та в Україні, визначено проблеми і особливості інституціалізації краудфандінгу в Україні та встановлено чинники, що перешкоджають розвитку краудтехнологій. Проведені дослідження засвідчили, що в Україні інституціалізація краудфандінгу знаходиться на початковому етапі розвитку, що не дозволяє повноцінно використовувати краудтехнології для залучення міжнародних фінансових потоків для реалізації інноваційних проектів. У статті доведено, що формування інституту права, інституту інформаційних технологій, інституту підприємництва на краудфандінгових платформах, соціальних інститутів і визначення інституції з питань управління краудтехнологіями має забезпечити реалізацію потенціалу краудфандінгу для активізації інноваційної діяльності в Україні. Процес формування зазначених інститутів вимагає комплексного підходу, оскільки стан розвитку одного з них безпосереднім чином впливає на результативність функціонування іншого та в цілому на ефективність краудтехнологій. Для України формування інститутів краудфандінгу має стати стратегічним напрямом розвитку інноваційного підприємництва та перспективним напрямом подальших досліджень щодо вивчення та аналітичної оцінки їхнього становлення і розвитку.

Ключові слова: ініціативні проекти, інновації, інститути, краудфандінг, міжнародне фінансування.

Abstract. The limited financial capacity in the face of a prolonged crisis in the economy necessitates the use of additional sources and financial mechanisms for the implementation of innovative projects. In today's world, crowdfunding has become a global phenomenon in addressing financial support for development projects. But in Ukraine, such a mechanism for international financing of innovative ideas has not been properly disseminated and used. Therefore, the establishment of factors hampering the use of the potential of crowdsourcing technologies to stimulate innovation in Ukraine is an urgent problem of economic science and social practice.

Due to the rapid spread of crowdfunding by foreign and domestic scientists, various aspects of this phenomenon are investigated in order to establish its scientific nature, development trends, factors of influence, peculiarities of investor behavior of projects, classification of types of crowdfunding, etc. Despite the available scientific developments, the issues of its institutionalization remain insufficiently studied and developed, which impedes awareness of its essence, formation of potential for use and dissemination in Ukraine. Therefore, the purpose of the article is to identify crowdfunding institutions that need to be established in Ukraine to harness the potential of crowdfunding technology in enhancing innovation, and to outline priority measures for the effective functioning of established institutions.

The article analyzes the state of development of crowdfunding technologies in the world and in Ukraine, identifies problems and features of institutionalization of crowdfunding in Ukraine and identifies factors that impede the development of crowdfunding technologies. The conducted researches have shown that in Ukraine institutionalization of crowdfunding is at an initial stage of development, which does not allow to make full use of crowdtechnology for attraction of international financial flows for realization of innovative projects. The article proves that the formation of a law institute, an information technology institute, an institute of entrepreneurship on crowdfunding platforms, social institutes, and the designation of an institution for the management of crowdfunding technologies should ensure the realization of the potential of crowdfunding to stimulate innovative activity in Ukraine.

The process of forming these institutions requires a comprehensive approach, as the state of development of one of them directly affects the performance of the other and, in general, the efficiency of crowdsourcing technologies. For Ukraine, the formation of crowdfunding institutions should become a strategic direction for the development of innovative entrepreneurship and a promising direction for further research on the study and analytical evaluation of their formation and development.

Key words: initiative projects, innovations, institutions, crowdfunding, international financing.

JEL codes: O30, O33, P33.

Постановка проблеми. У сучасному світі в умовах глобалізації все більше інноваційних проривних технологій, новітніх організаційних рішень і можливостей для ефективного менеджменту з'являється на основі використання цифрових технологій, які стали фундаментом сучасної інноваційної економіки та формують новий алгоритм соціально-економічного розвитку, міжнародних відносин, підприємництва, взаємозв'язків у суспільстві тощо. Впровадження інновацій для новостворюваної економіки України є фундаментальною проблемою, оскільки за усіма авторитетними міжнародними рейтингами вона значно відстає у формуванні інноваційного потенціалу, у той час коли альтернативи розширеного економічного відтворення на інноваційній основі для країни не існує.

Вирішення цієї багатогранної проблеми залежить від чисельних факторів, до основних з яких належить фінансове забезпечення інноваційної діяльності. Фінансовий чинник був визначений у 2017 році майже третиною не інноваційних підприємств України головним у стримуванні інноваційної діяльності [1]. Слабка розвиненість фондового ринку, високі витрати на обслуговування комерційних кредитів, постійний дефіцит державного і місцевих бюджетів обумовлюють ситуацію, коли власні кошти підприємств стають основним джерелом впровадження інноваційних проектів (у 2017 році у промисловості вони становили 84,5 % [2]). Обмеженість фінансових можливостей суб'єктів господарювання в умовах тривалого кризового стану в економіці країни обумовлює необхідність пошуку та використання інших джерел і фінансових інструментів для реалізації інноваційних проектів. Одним з таких фінансових механізмів залучення інвестицій для провадження інноваційної діяльності у сучасному світі став краудфандинг (від англ. crowdfunding — народне фінансування), який за допомогою інформаційних технологій, системи електронних платежів та Інтернет-ресурсу дозволяє об'єднувати невеликі внески великої кількості людей незалежно від кордонів для реалізації різних заходів і програм та став на теперішній час глобальним феноменом у вирішенні питань фінансового забезпечення проектів розвитку. Але в Україні такий механізм міжнародного фінансування інноваційних ідей ще не отримав належного розповсюдження і використання. Тому встановлення чинників, які гальмують використання потенціалу краудтехнологій у залученні міжнародних фінансових ресурсів для активізації інноваційної діяльності в Україні, та визначення першочергових заходів для забезпечення ефективного функціонування краудтехнологій у країні, є актуальною проблемою економічної науки.

Аналіз досліджень і публікацій. В останній час у зв'язку зі стрімким поширенням використання краудтехнологій, як способу колективного фінансування ідей, заходів та інноваційних проектів, зарубіжними вченими досліджуються різні аспекти краудфандингу з метою встановлення його наукової суті, тенденцій розвитку, факторів впливу, особливостей поведінки інвесторів проектів тощо. Так, аналізу варіантів винагород за різними моделями краудфандингу та визначенню найбажаніших із них для інвесторів присвячені дослідження, зокрема, С. Тхуерридла і Б. Камлейтнера [3], особливості формування національних моделей краудфандингу в європейських країнах представлені у працях Г. Душницького та Г. Габісона [4, 5], критерії для прийняття інвестиційного рішення кредиторами та особливості акціонерного краудфандингу досліджуються у працях А. Луккаринена та Г. Алерса з колегами [6, 7], особливості функціонування краудфандингових платформ у різних країнах світу аналізуються О. Щетиніною та Дж. Бестом з колегами [8, 9]. Обґрунтування різних підходів до класифікації видів краудфандингу, визначення його переваг і недоліків, перспектив та умов розповсюдження також знаходяться у полі зору багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: В. Артамонової [10], О. Васильєва [11], І. Васильчук [12], Н. Гончарук [13], О. Диби та Ю. Гернего [14], Е. Молік [15], К. Ковтуненко та О. Нестеренко [16] та інших.

Методологія дослідження. У процесі дослідження був задіяний арсенал методів і підходів, які забезпечили логічно-послідовне досягнення цілі. Системний підхід забезпечив розгляд і аналіз функціонування краудфандингу як органічної

системи зі своїми принципами діяльності, зі своєю структурою та взаємопов'язаними елементами, що виконують різноманітні функції. Діалектичний підхід дозволив сприймати краудтехнології як динамічну систему, яка знаходиться у постійному розвитку під впливом революційних змін в інформаційних технологіях. У дослідженні інститутів краудфандінгу важливим був конкретно-історичний підхід, який забезпечив вивчення цього явища з врахуванням історичних умов і факторів, які сформували тенденції його розвитку та призвели до видозмін.

Для пізнання досліджуваного явища було використано також загальнонаукові і спеціальні методи дослідження. Метод аналогії, наукової абстракції, аналізу і прогнозування можливих ситуацій дозволили здійснити аналітичну оцінку функціонування інститутів краудфандінгу, встановити зв'язки між ними і передбачити можливий варіант їх становлення і розвитку в Україні.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявні наукові напрацювання щодо теоретичних аспектів краудфандінгу, питання його інституціалізації залишаються не достатньо вивченими і розвиненими, що перешкоджає усвідомленню його суті, формуванню потенціалу для використання та розповсюдження, особливо в Україні, яка потребує активізації свого соціально-економічного розвитку на інноваційній основі в умовах глобалізаційних процесів і залучення для цього необхідного джерела — міжнародних фінансових ресурсів. Це обумовлює необхідність проведення додаткових досліджень зазначених аспектів.

Тому **метою статті** є визначення інститутів краудфандінгу, які потребують становлення в Україні для використання потенціалу краудтехнологій в активізації інноваційної діяльності та залучення міжнародних фінансових потоків для реалізації проектів розвитку.

Виклад основного матеріалу. Ідея народного збору коштів для реалізації різних проектів чи заходів відома з давнини. Так, у 1886 році нестача коштів на встановлення Статуї Свободи у Нью-Йорку була вирішена за допомогою збору пожертвувань і коштів від розважальних заходів у Франції на виготовлення Статуї, та у США — збором коштів від художніх виставок, аукціонів, театральних вистав на виготовлення п'єдесталу для Статуї [17]. Тож спорудження Статуї Свободи можна вважати першим відомим в усьому світі успішним краудфандінговим проектом.

Світовий ринок краудфандінгу став активно розвиватися особливо в останні роки. Якщо у 2010 році на краудфандінгових платформах для реалізації різних проектів було зібрано 880 млн дол., у 2014 році — 16,2 млрд дол., то у 2017 році — 34,4 млрд дол. [18]. Сучасний краудфандінг функціонує переважно у вигляді 4 основних моделей: модель пожертвувань, модель інвестування інноваційних проектів (краудінвестинг), модель кредитування (краудлендинг) та краудфандінг з використанням токенів (ICO). Завдяки Інтернет-технологіям з'явилися спеціалізовані майданчики — інвестиційні краудфандінгові платформи для збору коштів, для можливості спілкування авторів проекту з широкою аудиторією, а система електронних платежів дозволила фінансувати проекти у будь-якій точці світу. Кількість краудфандінгових платформ також постійно зростає і нині становить кілька сотень. Найбільша їх кількість відноситься до США, де у 2013 році функціонувало 344 платформи, у Великобританії розміщено 87 платформ,

у Франції — 53, Канаді — 34, Німеччині — 26, Австралії — 12 тощо [9]. Найактивніші краудфандінгові платформи зосереджені у Північній Америці, які зібрали 17,2 млрд дол. (50 % загальної світової суми), на платформах Азії було зібрано 10,54 млрд дол. (30,6 %), сума залучених коштів краудфандінговими платформами Європи становила 6,48 млрд дол. (18,8 % світової суми) [18]. На інших континентах діяльність краудфандінгових платформ менш розвинена. Таким чином у сучасному світі з появою нових можливостей, що виникають на основі інформаційних та Інтернет-технологій, краудфандінг втрачає сенс лише як спосіб збирання пожертвувань для реалізації заходів і набуває нового, креативного, революційного значення у фінансуванні інноваційних проектів розвитку.

Перевагою такого способу фінансування саме інноваційних проектів полягає у тому, що він дозволяє через Інтернет збирати кошти для фінансування новаторської ідеї від великої кількості людей і реалізовувати її в цілому, без поділу на етапи інноваційного процесу: від ідеї до впровадження і широкого розповсюдження інноваційного продукту, оскільки фінансування інноваційного процесу не може розглядатися ізольовано в межах кожного його окремого етапу без урахування необхідності фінансування інших етапів для досягнення кінцевої мети проекту. Такий механізм особливого значення набуває для етапу наукових досліджень, які є визначальними в інноваційному процесі та найменш привабливими для інвестицій через певні ризики.

В Україні формування ринку краудфандінгу знаходиться на початковій стадії і ще не набув такого розповсюдження як в інших країнах. Найпопулярнішими краудфандінговими платформами в Україні є «Спільнокошт», який був зареєстрований у 2012 році, та «NA-STARTE», заснований у 2014 році. За чотири роки на платформі «Спільнокошт» реалізацію різноманітних проектів підтримали близько 16 тисяч інвесторів на суму понад 6,4 млн грн [19]. На краудфандінговій платформі «NA-STARTE» було зібрано 12,1 млн грн на реалізацію проектів українських авторів від більш ніж 50 тисяч спонсорів [20]. В Україні утворені також краудінвестингові платформи «UInvest» і «Startup.Network», проте їхня діяльність знаходиться на стадії становлення, тому на цих платформах ще не реалізовувалися масштабні інноваційні проекти. У 2018 році українці для реалізації своїх ідей здебільшого використовували найавторитетніші у світі онлайн-платформи — Kickstarter та IndieGoGo (США), на яких зібрали для реалізації своїх новаторських ідей понад 2 млн дол. [21]. Тобто, незважаючи на недостатню розвиненість в Україні ринку краудфандінгу, в країні існує суспільний запит на такий спосіб фінансування проектів. Необхідно враховувати і те, що у населення України є вільні кошти, які зберігаються на банківських рахунках, сума яких у 2017 році сягала понад 490 млрд грн [22]. Частина цього внутрішнього ресурсу також може розглядатися як потенційне джерело для розвитку бізнесу і отримання доходу на краудфандінгових платформах.

Револьюційність краудфандінгу, його наукова нерозробленість, нагальна необхідність реалізації потенціалу цього механізму міжнародного фінансування проектів розвитку у новостворюваній економіці України та суспільна затребуваність краудфандінгу обумовлюють необхідність дослідження цього явища у розрізі різних аспектів, встановлення органічних елементів його структури та взаємозв'язків між ними, факторів впливу на його функціонування та створення відповідних інститутів краудфандінгу, тобто інституціалізації цього процесу.

Проте на теперішній час це новітнє явище науковцями ще повністю не осмислене, навіть саме поняття краудфандінгу досліджене ще не достатньо всебічно. Незважаючи на схожість визначення багатьма вченими терміну «краудфандінг», наукові уявлення про цю сучасну категорію та її сутність лише формуються. Більшість науковців розглядають цю категорію як спосіб фінансування, механізм залучення інвестицій від великої кількості людей незалежно від їх місцезнаходження для реалізації різних проектів [11, 12, 16, 23, 24], що з практичної точки зору цілком виправдано і відображає практичний аспект вживання цього терміну. Але поява нових різновидів краудфандінгу (краудлендінгу, краудінвестінгу, ICO), різноманітних форм участі в ньому фізичних та юридичних осіб і способів інвестування за посередництва інвестиційних Інтернет-платформ формує новий погляд на це явище та вимагає нової дефініції терміну «краудфандінг».

З точки зору економічної науки, на наше переконання, дефініція терміну «краудфандінг» має відображати нову ідеологію механізму міжнародного фінансування як інноваційних ідей і проектів, так і всіляких програм і заходів, затребуваних суспільством. Відмінність нової ідеології краудфандінгу полягає у тому, що на ринку інновацій пропонується не вже виготовлена інноваційна продукція (товари, робота, послуги), а на початку презентується лише інноваційна ідея та бізнес-план її реалізації для колективного фінансування на основі використання багатофункціональних цифрових технологій, сучасних електронних платіжних систем та Інтернет-ресурсу. Таким способом ініціатори проекту у разі підтримки ідеї суспільством отримують не лише добровільних вітчизняних і зарубіжних інвесторів, а й потенційних споживачів виробленого інноваційного продукту за цим проектом. Тому дефініція терміну «краудфандінг» в авторському трактуванні означає новітні міжнародні фінансово-економічні відносини, що виникають між авторами інноваційних проектів, Інтернет-посередниками та численними інвесторами — фізичними та юридичними особами незалежно від місцезнаходження країни з приводу залучення ресурсів для фінансування інноваційних проектів на безповоротній, борговій чи акціонерній основі та на різних умовах реалізації проектів, програм чи заходів.

Аналітична оцінка напрацювань зарубіжних і вітчизняних учених і світового досвіду функціонування краудтехнологій дають підстави для висновку, що для реалізації потенціалу та успішного функціонування краудтехнологій у новостворюваній інноваційній моделі розвитку економіки України першочергового значення набуває формування інститутів краудфандінгу, до основних з яких необхідно віднести: інститут права, інститут інформаційних технологій, інститут підприємництва на краудфандінгових платформах, соціальні інститути та визначення інституції з управління цим процесом. Причому важливим фактором інституціоналізації краудфандінгу є синхронізація у формуванні основних його інститутів.

Визначальним у впровадженні краудтехнологій та отриманні соціально-економічного ефекту від їх використання є інститут права. В Україні інвестиційна діяльність регулюється законами, дія яких не поширюється на он-лайн діяльність інвестиційних платформ, вони не враховують специфіку і міжнародний характер інвестування на краудфандінгових платформах, можливість використання криптовалюти у фінансуванні проектів, не регламентують правові основи

діяльності операторів інвестиційних платформ, не визначають функції, відповідальність і права усіх сторін у реалізації проєктів тощо. Правова невизначеність функціонування краудфандінгу в країні створює основні перешкоди для його ефективного використання в інноваційному розвитку, а стартапи намагаються розміщувати свої проєкти на надійних іноземних краудфандінгових платформах. Відсутність в Україні нормативно-правового регулювання діяльності краудфандінгових платформ, невизначеність функцій і обов'язків їх учасників, відсутність загальної термінології у трактуванні явищ та подій у цій сфері підвищують ризики для інвесторів, ініціаторів проєктів та їх посередників, викликають недовіру у суспільстві до такого виду фінансування бізнесу та програм соціального розвитку, не сприяють притоку інвестицій в основний капітал із зовнішніх джерел, спричиняють міграцію капіталу в інші країни та в кінцевому підсумку призводять до значних втрат у розвитку бізнес-середовища та в цілому економіки країни.

Країни, в яких законодавство змінюється синхронно з технологічним прогресом і поширенням цифрових технологій, своєчасно прийняли відповідні законодавчі акти щодо використання краудфандінгу як альтернативного способу фінансування інноваційного підприємництва. Так, у США у 2015 році набув чинності Закон JOBS Act (Jumpstart Our Business Startups Act), який був підготовлений ще у 2012 році [25]. Він врегульовує діяльність усіх сторін, що беруть участь в реалізації інноваційних проєктів на інвестиційних платформах, встановлює права та обов'язки його учасників, принципи діяльності платформ, умови участі інвесторів у реалізації проєктів. Цим законом встановлена також гранична сума коштів в 1 млн дол., яка може залучатися краудфандінговими компаніями он-лайн для реалізації бізнес-ідеї, максимальна чисельність інвесторів для одного проєкту обмежена 2 тисячами, а максимальна сума фінансування від одного інвестора може сягати 10 тис. дол. Метою цього закону було максимальне стимулювання економічного зростання нових компаній-стартапів, створення умов для залучення ними інвестицій для реалізації креативних бізнес-проєктів на початковому етапі їх діяльності, захист прав інвесторів і встановлення вимог до операторів інвестиційних платформ. Діяльність краудфандінгових майданчиків у США регулює Комісія з цінних паперів і бірж (SEC), яка здійснює жорсткий нагляд за їх діяльністю, за поширенням неправдивої інформації, за обігом цінних паперів згідно законодавства тощо. Саме законодавче забезпечення діяльності краудфандінгових платформ у США сприяло утвердженню і розвитку тепер вже всесвітньо відомих, глобальних і надійних платформ «Kickstarter» та «IndieGoGo» для збору коштів з усього світу на реалізацію креативних ідей і наукових розробок.

Франція з прийняттям у жовтні 2014 року спеціального закону стала першою країною в Європі, де було запроваджено правове регулювання краудфандінгу [5]. Нормативи цього закону впорядковують роботу інвестиційних платформ, захищають інвесторів, встановлюють максимальну суму коштів для фінансування проєкту в 1 млн євро, максимальну суму інвестиції від інвестора — в 1 тис. євро, а також вимоги до інвесторів щодо наявності мінімального капіталу тощо.

Правове регулювання краудфандінгу запроваджено і в інших країнах: у Таїланді, Мексиці, Італії, Великобританії, Малайзії, Сінгапурі тощо. У РФ Держав-

на Дума у травні 2018 році розглянула і підтримала у першому читанні законопроект «Про альтернативні способи залучення інвестицій (краудфандінг)», яким встановлюються правові основи діяльності операторів краудфандінгових платформ, вимоги до їхньої діяльності, а також регламентується функціонування інвестиційних платформ та інвесторів [26]. В ЄС у межах створення Єдиного фінансового ринку з 2017 року доопрацьовується законопроект щодо єдиного регулювання діяльності краудфандінгових платформ на теренах ЄС. Комітетом Європарламенту з економічних і фінансових питань у цей законопроект постійно вносяться уточнення, зокрема в останній час — щодо визначення правил функціонування зростаючого ринку криптовалюти, первинного розміщення токенів і нормативів діяльності цієї індустрії [27].

Враховуючи інтернаціональний характер краудфандінгу та євроінтеграційні процеси України для уникнення можливих протиріч між учасниками проектів на європейському просторі та для того, щоб стати органічною частиною європейського бізнес-середовища, національне законодавство щодо нового механізму міжнародного фінансування інноваційних проектів необхідно формувати з урахуванням уже діючих протягом тривалого періоду в країнах ЄС нормативів у цій сфері діяльності. Адже процеси глобалізації неминуче призведуть до необхідності уніфікації підходів у регулюванні діяльності краудфандінгових платформ з метою отримання найбільшої користі від об'єднаного, зокрема європейського, фінансового ринку.

Ефективність краудфандінгу у значній мірі залежить від розвиненості інституту інформаційних технологій і обумовлена, насамперед, наявністю краудфандінгових платформ, які є базовими суб'єктами-посередниками між авторами проектів та інвесторами, розвиненістю сучасної електронної платіжної системи, розвиненістю доступу до Інтернету та наявністю критичної маси його користувачів.

За даними державної служби статистики у 2017 році в Україні налічувалося 13052,6 тис. абонентів Інтернету, у тому числі домашніх — 10714,0 тис. абонентів [28]. З огляду на те, що загальна кількість домогосподарств в Україні у 2017 році становила 14985,6 тис., відсоток охоплення усіх домогосподарств Інтернетом у 2017 році становив 71,5 % [29]. Крім того, частка підприємств, що мали доступ до мережі Інтернет у загальній кількості підприємств, які використовували комп'ютери, у 2017 році становила 93,7 %, з яких 41 % — мали веб-сайти [22]. Таким чином, Україна має вищий за середній рівень доступу до Інтернету та кількість його користувачів, що перевищує критичну масу. Це утворює надійне підґрунтя та передумови для успішного функціонування краудфандінгового механізму.

Краудфандінгові платформи, які є базовими суб'єктами-посередниками між авторами проектів та інвесторами, в Україні знаходяться на початковому етапі свого формування і для повноцінного їхнього функціонування необхідна популяризація новітніх механізмів фінансового забезпечення проектів, що виникають завдяки бурхливому розвитку інформаційних технологій, широка реклама принципів, порядку та умов реалізації проектів на краудфандінгових платформах, можливостей і переваг у використанні сучасних інформаційних технологій, електронних платіжних систем і механізмів формування капіталу для реалізації інноваційних проектів.

Краудфандінг — це нова філософія підприємництва на основі використання цифрових технологій і, як свідчить досвід інших країн, використовується здебільшого для розвитку малого і середнього бізнесу. Він формує нову культуру бізнес-середовища та передбачає усвідомлення конкуренції, готовність до ризику, вимагає відповідальності та чесності у відносинах з інвесторами різних країн і різними соціальними групами населення. Тому становлення і розвиток інституту підприємництва на краудфандінгових платформах має супроводжуватися відповідним розвитком культури підприємництва.

Формування нової культури бізнесу на краудфандінгових платформах особливо важливого значення набуває для країн з новостворюваною економікою, у тому числі для України, де ринкове підприємництво знаходиться на стадії становлення. На відміну — у країнах з розвинутою ринковою економікою підприємництво, культура, принципи та умови його розвитку формувалися упродовж багатьох століть і мають стійкі традиції, виховане історією ставлення суспільства до підприємців, беззаперечну повагу до законодавства та його суворе дотримання. Це обумовлює необхідність синхронізації становлення інституту підприємництва на краудфандінгових платформах в Україні з формуванням інших інститутів краудфандінгу.

Впровадження в країні краудтехнологій має базуватися на відповідному рівні розвитку суспільних відносин. Становлення таких соціальних інститутів, як довіра громадян, чесність відносин між усіма учасниками цього процесу, освіченість, професійна компетенція авторів проектів, операторів краудфандінгових платформ і потенційних інвесторів, можливість залучення широкого кола пересічних громадян для добровільних внесків (у тому числі на певних умовах щодо винагороди) для реалізації інноваційних проектів є передумовою успішності краудфандінгу. Причому, довіра громадян до певної краудфандінгової платформи та авторів проекту формується за умов недопущення ними шахрайства у поводженні із зібраними коштами та виконанні умов інвестування і реалізації проекту, за наявності прозорої процедури накопичення фінансових ресурсів, їх витрачання та розрахунків з авторами проекту та інвесторами.

Для новостворюваного економічного простору в Україні в умовах глобалізаційних процесів ідентифікація краудфандінгу як важливого фактору інноваційного розвитку країни знаходиться, на наше переконання, у першу чергу у площині визначення інституції з організації та управління цим процесом. До функцій такої інституції має бути віднесено: ведення реєстру операторів краудфандінгових платформ, визначення їх рейтингів для оцінки ризиків інвесторів і запровадження страхування інвестицій в залежності від рейтингу, моніторинг стану реалізації проектів на інвестиційних платформах, ведення статистичного обліку на ринку краудфандінгу щодо кількості розміщених проектів, їх видів та вартості, кількості інвесторів, а також нагляд за дотриманням законодавства. Така інституція має бути наділена також функцією популяризації краудфандінгу в країні, створення спеціальних програм навчання краудфандінгу у закладах вищої освіти та для підвищення компетенцій співробітників корпорацій, банківського сектору, операторів краудфандінгових платформ, підприємців і пересічних громадян, розробка стандартів мінімальних знань і проведення навчальних курсів з питань функціонування та діяльності інвестиційних Інтернет-платформ і цифрових фінансових активів (криптовалюти, токенів). Лише широка обізна-

ність суспільства та повноцінне функціонування відповідних інститутів формують надійне підґрунтя для оптимістичного варіанту розвитку краудфандінгу як способу залучення міжнародних фінансових потоків для реалізації інноваційних проектів розвитку в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання потенціалу краудтехнологій для активізації інноваційної діяльності та залучення для цього міжнародних фінансових ресурсів у значній мірі залежить від повноцінного функціонування в країні інституту права, інституту інформаційних технологій, інституту підприємництва на краудфандінгових платформах, соціальних інститутів та інституції з управління цим процесом. Процес формування зазначених інститутів вимагає комплексного підходу, оскільки стан розвитку одного з них безпосереднім чином впливає на результативність функціонування іншого та в цілому на ефективність краудтехнологій. Для України в умовах глобалізаційних процесів формування інститутів краудфандінгу має стати стратегічним напрямом розвитку інноваційного підприємництва та залучення міжнародних фінансових потоків для реалізації інноваційних проектів розвитку, а також перспективним напрямом подальших досліджень щодо вивчення та аналітичної оцінки становлення і розвитку інститутів краудфандінгу та новітніх механізмів міжнародного фінансування інноваційної діяльності.

Література

1. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2014–2016 років (за міжнародною методологією) / Доповідь Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat.../publnauka>
2. Наукова та інноваційна діяльність України у 2017 році: статистичний збірник. — Київ: Державна служба статистики України, 2018. — 178 с.
3. Thuerridl C., Kamleitner B. What Goes Around Comes Around? Rewards as Strategic Assets in Crowdfunding // *California Management Review*. 2016. Vol. 58. — P. 88–110. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1525/cmr.2016.58.2.88>
4. Dushnitsky G., Guerini M., Piva E. et al. Crowdfunding in Europe: Determinates of Platform Creation across Countries // *California Management Review*. 2016. Vol. 58. — P. 44–71. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/295252763_Crowdfunding_in_Europe_Determinants_of_Platform_Creation_across_Countries
5. Gabison G. Understanding crowdfunding and its Regulation. How can Crowdfunding help ICT Innovation? / European Commission Joint Research Centre — Institute for Prospective Technological Studies. 2015. 36 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC92482/lbna26992enn.pdf>
6. Lukkarinen A., Teich J. et al. Success drivers of online equity crowdfunding campaigns // *Decision Support Systems*. 2016. Vol. 87. — P. 26–38. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://daneshyari.com/article/preview/554601.pdf>
7. Ahlers G., Cumming D. et al. Signaling in Equity Crowdfunding // *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2015. Vol. 39. — P. 955–980. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/etap.12157>
8. Щетинина Е.А. Акционерный краудфандинг как альтернативная модель финансирования бизнеса на раннем этапе развития и стартапов: международные подходы //

- Экономический вектор. — 2016. — № 1. — С. 22–27. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=25660399>
9. Best J., Neiss Sh., Swart R., Lambkin A., Raymond S. Crowdfunding's potential for the developing world / World Bank Group. 2013. 103 p. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://documents.worldbank.org/curated/en/409841468327411701/Crowdfunding's-potential-for-the-developing-world>
10. Артамонова В. Когда в Украине появится краудфандинг [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://forbes.ua/opinions/1334049-kogda-v-ukrainepoyvitsya-kraudfanding>
11. Васильев О.В., Матющенко С.С. Краудфандинг — сучасний інструмент фінансування розвитку інтелектуального капіталу // Інвестиції: практика та досвід. — 2016. — № 18. — С. 36–40.
12. Васильчук І.П. Краудфандинг як феномен постіндустріальної економіки // Ефективна економіка. — 2013. — № 11. — С. 20–25.
13. Гончарук Н. Краудфандинг или народное финансирование [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://iee.org.ua/ru/prog_info/22113
14. Дибя О., Гернего Ю. Краудфандинг: теорія та можливості використання в Україні // Банківська справа. — 2015. — № 1-2. — С. 53–62.
15. Mollick E. (2013) The dynamics of crowdfunding: An Exploratory Study. // Journal of Business Venturing, Volume 29, Issue 1, January 2014. — P. 1–16. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2088298
16. Ковтуненко К.В., Нестеренко О.В. Використання краудфандингу як інструменту фінансування інноваційних проектів // Інвестиції: практика та досвід. — 2017. — № 5. — С. 14–20.
17. Краудфандинг — що це? [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.aleksandr.kz/samoobuchenie/kraudfunding-cto-eto.html>
18. Regional Crowdfunding Statistics. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://blog.fundly.com/crowdfunding-statistics/>
19. Про діяльність «Спільнокошту». [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://biggggidea.com>
20. Про діяльність «NA-STARTE» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://na-starte.com>
21. Демченко Д. В 2018 году украинцы собрали на краудфандинге больше \$2 млн. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://ain.ua/2018/kraudfunding-ukrainy-2018>
22. Статистичний щорічник України за 2017 рік. — Київ: Державна служба статистики України. — 2018. — 541 с.
23. Малибог М.А. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф. (м. Суми, 27 травня 2015 р.). — Суми: СумДУ, 2015. — С. 252–253.
24. Мотовилов О.В. Феномен краудфандинга: исследование особенностей // Вестник СПбГУ. Экономика. — 2018. — Т. 34, Вып. 2. — С. 298–316. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://doi.org/10.21638/11701/spbu05.2018.205>
25. Jumpstart Our Business Startups Act. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://en.wikipedia.org/wiki/Jumpstart_Our_Business_Startups_Act
26. Проект Закона РФ «Об альтернативных способах привлечения инвестиций (краудфандинг)». [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://government.ru/activities/selection/303/32371>
27. Европарламент включит положение об ICO в новый закон о краудфандинге. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://bitnovosti.com/2018/08/15/evroparlament-vklyuchit-polozenie-ob-ico-v-novyy-zakon-o-kraudfandinge/>

28. Стан і розвиток зв'язку України за 9 місяців 2017 року: статистичний бюлетень. — Київ: Державна служба статистики України. — 2017. — 27 с.
29. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2017 році: статистичний збірник. — Київ: Державна служба статистики України. — 2017. — 86 с.

References

- Obstezhennia innovatsijnoi diial'nosti v ekonomitsi Ukrainy za period 2014-2016 rokiv (za mizhnarodnoiu metodolohiieiu) / Dopovid' Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Survey of innovative activity in the economy of Ukraine for the period 2014-2016 (according to the international methodology) / Report of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat.../publnauka> [In Ukrainian].
- Naukova ta innovatsijna diial'nist' Ukrainy u 2017 rotsi: statystychnyj zbirnyk*, (2018) [Scientific and Innovative Activity of Ukraine in 2017: Statistical Collection]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 178 p. [In Ukrainian].
- Thuerridl, C. & Kamleitner, B. (2016). *What Goes Around Comes Around? Rewards as Strategic Assets in Crowdfunding*. California Management Review, vol. 58, pp. 88–110. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1525/cmr.2016.58.2.88>.
- Dushnitsky, G., Guerini, M. & Piva E. (2016). *Crowdfunding in Europe: Determinates of Platform Creation across Countries*. California Management Review, vol. 58, pp. 44–71. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/295252763_Crowdfunding_in_Europe_Determinants_of_Platform_Creation_across_Countries
- Gabison, G. (2015). *Understanding crowdfunding and its Regulation. How can Crowdfunding help ICT Innovation?* European Commission Joint Research Centre — Institute for Prospective Technological Studies, 36 p. Retrieved from: <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/RC92482/lbna26992enn.pdf>
- Lukkarinen, A. & Teich, J. (2016). *Success drivers of online equity crowdfunding campaigns*. Decision Support Systems, vol.87, pp. 26–38. Retrieved from: <https://daneshyari.com/article/preview/554601.pdf>
- Ahlers, G. & Cumming, D. (2015). *Signaling in Equity Crowdfunding*. Entrepreneurship Theory and Practice. vol. 39, pp. 955–980. Retrieved from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/etap.12157>
- Schetylnyna, E.A. (2016). *Aktsyonernyj kraudfandynh kak al'ternatyvnaia model' finansyrovanyia byznesa na rannem etape razvytiya y startapov: mezhdunarodnye podkhody*. [Equity crowdfunding as an alternative model of early stage business development and start-ups: international approaches]. Economic vector, №1, pp. 22–27. Retrieved from: <https://elibrary.ru/item.asp?id=2566039> [In Russian].
- Best, J., Neiss, Sh., Swart, R., Lambkin, A. & Raymond, S. (2013). *Crowdfunding's potential for the developing world*. World Bank Group. — 103 p. Retrieved from: <http://documents.worldbank.org/curated/en/409841468327411701/Crowdfunding's-potential-for-the-developing-world>
- Artamonova, V. *Kohda v Ukrayne poiavytsia kraudfandynh*. [When in Ukraine there will be crowdfunding]. Retrieved from: <http://forbes.ua/opinions/1334049-kogda-v-ukrainepoyvitsya-kraudfandynh> [In Russian].
- Vasyl'iev, O.V. & Matiuschenko S.S. (2016) *Kraudfandynh — suchasnyj instrument finansuvannia rozvytku intelektual'noho kapitalu*. [Crowdfunding is a modern financing tool for the development of intellectual capital]. Investment: practice and experience, № 18. — pp. 36–40. [In Ukrainian].
- Vasyl'chuk, I.P. (2013). *Kraudfandynh iak fenomen postindustrial'noi ekonomiky*. [Crowdfunding as a phenomenon of post-industrial economy]. An efficient economy, № 11, pp. 20–25. [In Ukrainian].

Dyba, O. & Herneho, Yu. (2015). *Kraudfandynh: teoriia ta mozhlyvosti vykorystannia v Ukraini*. [Crowdfunding: theory and opportunities in Ukraine]. Banking, № 1-2, pp. 53–62. [In Ukrainian].

Mollick, E. (2014). *The dynamics of crowdfunding: An Exploratory Study*. Journal of Bussiness Venturing, vol. 29, Issue 1, pp. 1–16. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2088298

Kovtunencko, K.V. & Nesterenko, O.V. (2017). *Vykorystannia kraudfandynhu iak instrumentu finansuvannia innovatsijnykh proektiv*. [Using crowdfunding as a tool for financing innovative projects]. Investment: practice and experience, № 5, pp. 14–20. [In Ukrainian].

Kraudfandynh — scho tse? [What is crowdfunding?]. Retrieved from: <http://www.aleksandr.kz/samoobuchenie/kraudfunding-chto-eto.html> [In Ukrainian].

Regional Crowdfunding Statistics. Retrieved from: <https://blog.fundly.com/crowdfunding-statistics/>

Pro diial'nist' «Spil'nokoshtu». [About the activities of the Community Cost.]. Retrieved from: <http://biggggidea.com> [In Ukrainian].

Pro diial'nist' NA-STARTE. [About NA-STARTE]. Retrieved from: <http://na-starte.com> [In Ukrainian].

Demchenko, D. V 2018 hodu ukrayntsy sobraly na kraudfandynhe bil'she \$2 mln. [In 2018, Ukrainians raised more than \$ 2 million in crowdfunding]. Retrieved from: <https://ain.ua/2018/kraudfunding-ukrainy-2018> [In Ukrainian].

Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2017 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017.]. (2018), Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 541 p. [In Ukrainian].

Malyboh, M.A. (2015). *Kraudfandynh iak innovatsijnyj instrument finansuvannia proektiv. Ekonomichni problemy staloho rozvytku: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii imeni prof. Balats'koho O.F.* [Crowdfunding as an Innovative Project Financing Tool // Economic Problems of Sustainable Development: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference named after prof. Balatsky O.F.]. (m. Sumy, 27 travnia 2015 r.), Sumy: SumDU, pp. 252–253. [In Ukrainian].

Motovylov, O.V. (2018). *Fenomen kraudfandynha: yssledovanye osobennostej* [The phenomenon of crowdfunding: a study of features]. Bulletin SPbHU «Economics», № .34, vyp.2, pp. 298–316. Retrieved from: <https://doi.org/10.21638/11701/spbu05.2018.205> [In Russian].

Jumpstart Our Business Startups Act. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/Jumpstart_Our_Business_Startups_Act

Proekt Zakona RF «Ob al'ternatyvnykh sposobakh pryvlecheniya ynvestytsyj (kraudfandynh)». [Draft Law of the Russian Federation «On Alternative Ways to Attract Investment (crowdfunding)»]. Retrieved from: <http://government.ru/activities/selection/303/32371> [In Russian].

Evroparlament vkluchyt polozhenye ob ICO v novyj zakon o kraudfandynhe. [The European Parliament will include the ICO clause in the new crowdfunding law]. Retrieved from: <https://bitnovosti.com/2018/08/15/evroparlament-vklyuchit-polozhenie-ob-ico-v-novyj-zakon-o-kraudfandynge/> [In Russian].

Stan i rozvytok zv'iazku Ukrainy za 9 misiatsiv 2017 roku: statystychnyj biuleten'. [Communication Status and Development of Ukraine for the 9 Months of 2017: Statistical Bulletin]. (2017), Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 27 p. [In Ukrainian].

Sotsial'no-demografichni kharakterystyky domohospodarstv Ukrainy u 2017 rotsi: statystychnyj zbirnyk [Socio-demographic characteristics of Ukrainian households in 2017: a statistical compilation]. (2017), Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 86 p. [In Ukrainian].

Стаття надійшла 14.05.2018